

I takt med tiden

Härlig morsdagsmorgon på Sveaborgsfärjan, en bakfull medpassagerare beklagar att han i tiden inte valde officersbanan, i nordost skymtar Hertonäs strand, jag minns hur jag som folkskolelev sprang och skidade i Cronstedts engelska park på Hertonäs gård. Och dagen till ära minns jag hur läraren försökte dölja sin stolthet när jag löpte klassens bästa tid på 60 meter – hon var min mor!

Ofta hoppas man att minnet kunde fungera bättre. Men hur många vill verkligen minnas allt det som har skett i ens liv? Minnet och alla dess besynnerliga underströmmar omformar dessutom ständigt vår personlighet på ett sätt som ingen riktigt kan överblicka.

Våra minnen är nämligen ingalunda statiska eller lineära. De får kontinuerligt nya betydelser, betoningar och sammanhang av det vi senare upplever och känner. Och i samma process omvandlas våra hågkomster till nya minnen, till nya noveller om ett liv som vi tror oss veta ett och annat om ...

Apropå Hertonäs, denna vår har jag flera gånger haft skäl att återkomma till den svenske lärdomshistorikern Wilhelm Odelbergs doktorsavhandling *Viceamiral Carl Olof Cronstedt* (1954). Den är i mitt tycke alltjämt den bästa helhetsanalysen av vad som skedde utanför Helsingfors för 200 år sedan. Odelberg tes är att kapitulationen huvudsakligen var en följd av Cronstedts defaitism, det vill säga förlustmentalitet, som ryssarna effektivt gav näring åt i sin krigspropaganda.

Odelberg (1918–2002) var en Finlandsvän i både ord och handling. Han deltog som frivillig i vinterkriget och gjorde sedermera en betydande livsgärning som biblioteksman och akademisk medborgare. Biografin över Cronstedt väckte i tiden stor uppmärksamhet i båda våra länder och förärades till och med en uppskattande recension i *Times Literary Supplement*, vilket är ungefär lika vanligt som att vinna på Lotto.

I hemlandet var mottagandet mindre översvallande. En del misstolkade biografins psykologiska ansatser som ett försök att rädda Cronstedts ära. Andra, såsom den inflytelserike historikern Erik Lönnroth, betecknade Odelbergs personhistoriska grepp som förlegat och frågade hur länge forskarna tänkte småpyssla ”kring gestalter som i forna dagar utlöst patriotiska affekter”.

Varför denna ruffighet? En orsak var att Odelbergs lärofader inte precis var Lönnroths bästa vän. En annan var att Hitlers epok i Europas historia gav upphov till ett nästan fysiskt äckel gentemot alla former av personfixering bland många forskare. Det dröjde till långt in på 1990-talet innan personbiografier återigen började uppfattas som annat än vimsigt småpysslande bland historieforskarna.

I dag är det helt annorlunda, till och med i Sverige. Erik Lönnroth skrev sedermera själv en biografi över Gustaf III (1986) och för några månader sedan publicerades första delen av Kjell Östbergs länge emotsedda biografi över Olof Palme med titeln *I takt med tiden*. Får se hur länge Östbergs arbete är i takt med tiden. Wilhelm Odelbergs Cronstedt-porträtt är i alla fall det just nu.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 14.5.2008